

Gara pişik-ak pişik

Category: Kitapcy, Publisistika

написано kitapcy | 26 января, 2025

Gara pişik-ak pişik GARA PIŞIK-AK PIŞIK

Biziň üçin möhümi býužetimize amatly täzeläp bolaýjak energetika çeşmelerimize we elektrik togy bilen işleýän awtoulaglara eýe bolmakdyr. Muny kimiň öndürýändigi ikinji mesele

Meşhur iňlis futbolçusy we kommentatory Gari Lineker birmahallar «futbol 22 futbolçy we bir top bilen oýnalýan, ahyrynda-da nemesleriň utýan oýnudyr» diýipdi. Şol günden bäri nijeme ýyllar geçdi we indi nemes futboly-da öñki at-owazasyny ýitiren bolmagy mümkün. Emma bu sözi biziň günlerimize kybap getirip: «kapitalizm bazar bilen oýnalýan we günbatarlylaryň utýan oýnudyr» diýse bolar. Eger oýunda günbatarlylar utmaýan bolsa, sen hökman hilegärlik edýänsiň, şonda ýene günbatarlylar utar ýaly düzgünler girizilýändir.

Häzir dünýä ykdysadyýetiniň uň uly üç oýunçysyndan ikisi günbatarly. ABŞ we ÝB umuman alanda hyzmatdaş hasaplanjak düşünje gurluşy bilen ýyldyrym çaltlygynda ösüp barýan Hytaýy basylamaga synanyşýarlar. Mumuň aňyrsyndaky düýp sebäbem Hytaýyň ABŞ-dyr ÝB-nyň iş paradigmasyna ugurdaş gitmeýän döwlet mehanizmidir. ABŞ-dyr ÝB-niň iş düzgünini bilyäris. Döwlet adyl bazar ykdysadyýeti üçin düzgün-tertibi işläp düzüji we şol düzgün-tertibiň talabalaýyk işlemegini üpjün ediji güýcdür. Çäkli gurallaryň daşynda bazaryň işleýişine we gidiş ugruna garyşmaýar. Hytaýda bolsa döwlet tertip-düzgüni işläp düzüji we sazlaýydan has beter bazaryň we önemciliğin gidiş ugruny-da kesitleyän güýcdür.

Aslynda biziň ýurdumyz hem uzak wagt bäri şoňa meňzes tagallanyň içinde. Häzir bu tagallanyň miwesi bolan 12-nji ösüş maksatnamasy dowam edýär. Emma Günbatara bolan ince ýakynlygymyz meýilnamalaýyn ykdysadyýetiň durmuşa geçirilmegini elmydama kynlaşdyryp gelýär diýip bileris. Hytaýda bolsa, partiýa uzak möhletleyín meýilnamalary işläp düzüp, bu meýilnamalaryň durmuşa geçirilmegini berk talap edýär. Mao Szedunyň aradan çykmagynyň yzysüre ädilen ädimler Hytaýy şu gunki ösüşine getirdi. Taryh kitaplarynda-da görüşümüz ýaly, Hytaýyň ösüş maksatbamalaryny durmuşa geçirme prosesiniň azyndan iki gezek analiz edilen başýyllik meýilnamalar däldir. Uzak möhletleyín maksatnamalaryň durmuşa geçirilmegi netijesinde Hytaý şu gunki derejesine gelip ýetdi. Haýış edýarin, ýalňyş düşünmäň, bu ýazgynyň maksady Hytaýy öwmek däl. Diňe Günbataryň göwnüne ýaramadyk wagty oýnuň düzgünleriniň üýtgedilýändigine garamazdan, Hytaýyň meýilnamalaýyn we uzak möhletleyín ädimer bilen ösýändigini aýtjak bolýaryn. Häzir Hytaýyň önemcilik meýilnamalary üç esasy ugur boýunça gyzgalaňly alnyp barylýar: Elektrik togy bilen işleýän awtoulaglar, batareýa tehnologiyasy, täzelenýän energetika.

Hytaýly ygtyýarlylar bu üç tehnologiyanyň geljegiň üstüne gurlan strukturadygyny öňünden görüp bilendikleri üçin uzak wagt bäri maýa goýumlaryny su tehnologiyalara we bularyň tehniki üpjünçiligine yatyrdylar. Sonuň üçinem Hytaý häzir su

Üç tehnologiýa boýunça dünýäde birinjiligi eýeleýär. Adamlaryň şu güne çenli uçran iň esasy problemasy klimat üýtgeşmeleridir. Bu krizisiň döredýän problemalaryny dünýäniň hemme ýerinde görmäge başladyk. Klimat üýtgeşmelerini döredenem ýakan kömürimiz, nebitimiz, tebigy gazymyzdyr. Tebigy ýangyja bolan garaşlylygymyz ösen ýurtlaryň tehnologiýasynyň ählu adamzada ýaýramagy bilen aňsat gutulyp bolmajak ýagdaýa geldi. Meseläniň ilki göze ilip başlan wagtyndan bări ösen ýurtlar beter hapa gören tehnologiýalaryny ösüp barýan ýurtlara satyp, özleri olardan diňe çig mal satyn aldylar.

Häzir Hytaý, Hindistan ýaly ösüp barýan ýurtlaryň beter hapa tehnologiýalara eýe bolmagynyň aňyrsyndaky sebäpleriň birem togsanynjy ýyllardan bări ösen ýurtlaryň özlerini arassa görkezjek bolmagydyr.

Yeni Gerçekimiz

Sürdürülebilirlik

Gülin Yücel

Levent Kurnaz

kitapYENİ**NSAN**.com

Häzirki gelinen sepgit diñe hapa tehnologiyalaryň däl-de, eýsem gündelik durmuşda ulanylýan köp tehnologiyanyňam çalyşma isleginiň barlygydyr. Ösen ýurtlar indi energetikasyny günden

we ýelden edinip, bu energetikany üýşürip, ähli sistemalaryny elektrik togy esasynda gurnajak bolýar. Bärde kiçeňräk bir mesele bar. Olar üç pudagy-da öz ýerlerinde ösdürmek isleyär. Elektriklesme operasiýasy-da üç esasy ugra gollanýar: tehnologiá, çig mal, işçi güýji. Bularyň birinjisinde ösen ýurtlar hernäce güýçli hem bolsa, çig mal babatda hazır herekete geçmekde gijä galdylar. Täzelenýän energetika we elektriklesme tehnologiyalarynyň talap edýän çig mal üpjünçilik liniýasyny Hytaý uzak tagallalaryň soňynda gurdy we işe girizdi. Ösen ýrtlardaky işçi güýji-de häzirem Hytaýa garanda gymmat düşyänligunden ýeke-täk artykmaçlygy hökmünde tehnologiyasy galýar. Diñe Hytaýyň özi eýyäm bu soňky artykmaçlygy-da soňky ýyllarda ösen ýrtlaryň elinden gaňryp almagy başardy.

Şu babatda Hytaý dünýä bazarlaryny has arzan täzelenýän energetika we elektriklesen enhamlar bilen doldurýar. Mundan esasanam ösen ýurtlar nägile. Ösen ýrtlardaky telekeçiler öz bazar sistemalarynyň içindeönüm öndürmäge mejburdyklary üçin döwlet goldawly önemcilik sistemasyna garşı durup bilmeýärler. Günbatar düşünjesi tarapyndan endoktrinlenmedik bolsaňyz, meselä daşardan seretmek beýle-de kyn däl. Bir tarapda bazar ykdysadyýetine goldanyp beýgelen ösen ýurtlar, beýleki tarapda-da meýilnamaly döwlet kapitalizmine arkalanan Hytaý. Daşardan sereden ildeş aňsatlyk bilen «Siz nämüçin Hytaýyň oñarýan zadyny oñaryp bileňzok?» diýip biler. Aýratynam klimat üýtgeşmelerine çykalga tapmaga synanyşýan täzelenen energetika we elektriklesme çözgütleri agzalanda. «Biz adamzadyň we bu planetanyň geljeginiň gürrüñini edýaris, siz hytaýly öndürjileriň haksyz bäsdeşliginiň täzelenen energetika pudagyna has arzanönüm öndürýänliginden. Siz näme üçin şolaň edenini edip bileňzok? Edil hazır hemmämiz has köp we has arzan täzelenen energetika mätäçlik duýýarys». Bulam bizi Den Sýaopiniň meşhur sözüne salgylanmaga iterýär: «Esasy zat pişigiň gara ýa aklygy däl-de, syçany tutup bilmegidir». Biziň üçinem möhümi býužetimize amatly täzeläp bolaýjak energetika çeşmelerimize we elektrik togy bilen işleyän awtoulaglara eýe bolmakdyr. Muny kimiň öndürýändigi ikinji meseledir.

Elbetde, ösen ýurtlar munuň garşysynda dürli taktikalara yüz urar we düzgün-tertip üýtgeşmelerini geçirer. Emma nämäniň has möhümdigini gözden sypdymalyň. Planetanyň geljegi mümkingadar çalt täzelenen energiýa tehnogiyalaryna geçip bilmegimize

bagly. Sözi edilýän planetanyň we biziň şol planetadaky geljegimiziň soñuny soñ görübereris.
Lewent KURNAZ.

mlkurnaz@gmail.com

«T24» internet gazeti, 17.04.2024 ý. Publisistika